

СЕКЦІЯ 4. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 373.2.011.3.-051:37.07

РОЗВИТОК УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Алексєєнко-Лемовська Л.В., к. пед. н., доцент,
професор кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
факультету педагогіки і психології

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

У статті управлінська діяльність розглядається як самостійний вид професійної діяльності сучасного педагога дошкільної освіти. Автором введено поняття та ознаки управлінської компетентності, а також було сформульовано мету і функції управлінської компетентності, виокремлено її основні компоненти.

Ключові слова: *управлінська компетентність, педагогічна діяльність, тенденції розвитку дошкільної освіти.*

В статье управленческая компетентность рассматривается как самостоятельный вид профессиональной деятельности современного педагога дошкольного образования. Автором введены понятие и признаки управленческой компетентности, а также были сформулированы цель и функции управленческой компетентности, выделены ее основные компоненты.

Ключевые слова: *управленческая компетентность, педагогическая деятельность, тенденции развития дошкольного образования.*

Alekseenko-Lemovska L.V. DEVELOPMENT ADMINISTRATIVE COMPETENCE OF TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL IN MODERN EDUCATION

In this article administrative activity is examined as an independent type of professional activity of modern teacher in pre-school educational institutions. An author is enter a concept and signs of administrative competence. And also an aim and functions of administrative competence are set forth, her basic components are distinguished.

Key words: *administrative competence, pedagogical activity, trends in the development of preschool education.*

Постановка проблеми. Останнім часом у сучасному суспільстві загалом і в освіті зокрема відбуваються суттєві зміни, зумовлені необхідністю підвищення якості підготовки педагогічних кадрів. Актуальність проблеми підтверджується нормативно-законодавчою базою України: законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», Концепцією розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір на 2012–2021 рр., Конвенцією про права дитини, Базовою програмою «Я у Світі».

Освітній процес у дошкільному навчальному закладі являє собою керовану динамічну систему, що складається із взаємопов'язаних елементів, які забезпечують цілеспрямовану, поетапну і планомірну діяльність педагога з організації освітньої взаємодії, досягнення освітніх цілей-результатів.

Удосконалення вищої педагогічної школи України вимагає відповідних змін у системі професійно-педагогічної підготовки майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу. В умовах модернізації

освіти перехід від теорії до практики вимагає від педагога навчального закладу готовності до організації, окрім педагогічної, методичної і також управлінської роботи.

Розвиток управлінської компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах сучасної освіти супроводжується низкою суперечностей між сучасними вимогами суспільства до фахівців системи дошкільної освіти, здатних до саморозвитку й самоосвіти в інноваційному професійному середовищі та реальною практикою підготовки організатора дошкільної освіти; стрімким розвитком суспільства та інноваційних освітніх технологій та нерозробленістю відповідного науково-методичного супроводу з метою ефективної організації управлінської діяльності в дошкільних навчальних закладах, активізацією ролі управлінської компетентності як особливого виду професійної компетентності, актуальної в умовах модернізації сучасної педагогічної освіти та недостатнім рівнем готовності вихователів дошкільних навчальних закладів до організації управлінської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, визначенню найбільш ефективних шляхів підготовки майбутнього фахівця, зокрема системи дошкільної освіти, присвячено праці Л. Артемової, І. Бега, О. Глузмана, С. Гончаренка, І. Зязюна, Н. Михайленко, Л. Поздняк, В. Сластьоніна. Проблема управлінської компетентності керівника сучасного закладу освіти як соціально значуща розкривається у науковців В. Андрущенко, В. Бондаря та ін. Специфіка управлінської діяльності керівника дошкільного навчального закладу висвітлюється у роботах К. Крутій, Л. Пісоцької, Т. Пономаренко, Р. Шаповала та ін. Питання залежності успішної діяльності освітніх закладів, зокрема дошкільних, від рівня фахової компетентності та професійної майстерності педагогічного колективу розглядають педагоги Г. Беленька, О. Богиніч, З. Борисова, Н. Гавриш, Н. Голота, Н. Кот.

Постановка завдання. З урахуванням вивченості та актуальності проблеми завданням статті є наукове обґрунтування особливостей управлінської компетентності (поняття, ознаки, функції, компоненти) як особливої цінності педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ключова ідея дослідження полягає у застосуванні системного, середовищного й компетентнісного підходів до розроблення і впровадження моделі та методики розвитку управлінської компетентності вихователів закладів дошкільної освіти.

Реалізація у дослідженні системного підходу забезпечує системне світорозуміння, прагнення до цілісного осягнення досліджуваного феномена. Під час запровадження системного підходу компоненти, порівняно самостійні, розглядаються вже не ізольовано, а у взаємозв'язку та русі, явища життя – як система, яка має свої закони функціонування та особливу будову.

Середовищний підхід є теоретико-методологічною основою педагогічної діяльності, передбачає створення спеціального середовища управління процесом розвитку суб'єктів педагогічного процесу, забезпечує проходження таких базових процедур: середовищстворення, наповнення ніш, інверсія середовища, спрямована на відновлення розуміння середовища. Система дій із середовищем має перетворювати його на засіб комплексного цілеспрямованого впливу на особистість. Середовище розкриває ті чи інші можливості розвитку особистості педагога, надає можливості співбуттєвого статусу: спілкуватися,

співдружності з іншими людьми, співпраці, суперництва, співпереживання.

У дослідженнях професійної педагогічної освіти відображена різноманітність видів професійної компетентності майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу, визначена сутність професійної компетентності вихователів.

Розвиток управлінської компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів із позицій компетентнісного підходу розглядається як процес формування та запровадження теоретичних знань, практичних умінь і способів організації педагогічної діяльності в дошкільному навчальному закладі та досвіду емоційно-ціннісного ставлення до суб'єктів, відповідає запитам сучасності та вимогам постіндустріального суспільства до особистості вихователя.

Одним із ключових завдань підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів є формування у студентів управлінської компетентності як необхідної умови їх професійної перспективності та стабільності, прогностичної орієнтації в широкому арсеналі інноваційного руху, наукових розроблень і авторських шкіл системи дошкільної освіти, що забезпечують її якісну організацію та результативність.

Управлінська компетентність, за визначенням Н. Мурованої, є здатністю планувати, організовувати й контролювати навчально-виховний процес і власну професійну діяльність із метою досягнення прогнозованого результату: конкретизувати цілі навчання й виховання, визначати способи поетапної реалізації цілей навчання й виховання, оцінювати рівень навчальних досягнень учнів з усіх видів діяльності, використовувати різні види і методи контролю, керувати фронтальною, груповою та індивідуальною роботою на заняттях, організовувати самостійну роботу, визначати педагогічні задачі відповідно до предмета [4].

Запропонована прогностична компетентність майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу базується на структурі особистості К. Платонова і включає такі блоки: досвід (знання, вміння, навички), особистісні якості, спрямованість особистості, рефлексія.

Компетентність, як зазначає О. Глузман, охоплює не тільки когнітивну та операціонально-технологічну складові частини, а й мотиваційну, етичну, соціальну, поведінкову, містить результати навчання, систему ціннісних орієнтацій, тому компетентності формуються не тільки під час навчання, а й під впливом родини, друзів, роботи, політики, релігії тощо [3].

Сучасний керівник дошкільного навчального закладу є менеджером освітнього процесу. Він завжди виступає як суб'єкт або об'єкт управління.

Формування управлінської компетентності студентів вищих навчальних закладів зумовлене зміненими вимогами до системи вищої освіти з підготовки нового типу фахівців, найбільш адаптованих до умов модернізації сфери освітніх послуг.

Проблема управлінської компетентності керівника сучасного закладу освіти як соціально значуща проблема все більше цікавить науковців.

В. Андрущенко управлінську компетентність вбачає в знаннях про організаційну структуру навчального закладу, уміннях користуватися нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність навчального закладу, вміннях формувати стратегічні плани і концепції та оперативно приймати рішення тощо [1].

Управлінська компетентність керівника як складова частина системи професійної компетентності розглянута В. Бондарем. У зміст управлінської компетентності науковцем включено сукупність знань, умінь і здатності виконувати управлінські функції [2].

Управлінська компетентність керівника дошкільного навчального закладу у дослідженнях Р. Шаповала є інтегрованим особистісним утворенням педагога, що відображає єдність його теоретичної та практичної готовності до ефективного здійснення різноманітних управлінських функцій (інформаційно-аналітичної, мотиваційно-цільової, планово-прогностичної, організаційної, контрольної-регулятивної та ін.) [5].

Аналіз сучасної наукової та методичної літератури свідчить, що нині видається можливим виділення управлінської діяльності як самостійного виду професійної діяльності сучасного вихователя. Його метою є здійснення оптимального управління процесом навчання у разі максимального розкриття, розвитку творчих можливостей та здібностей кожного учасника освітнього процесу.

Управлінську компетентність вихователя дошкільного навчального закладу можна представити як інтегральну багаторівневу професійно значущу характеристику особистості та діяльності педагога, що базується на результативному професійному досвіді, відображає системний рівень функціонування управлінських, методологічних, методичних і дослідницьких знань, умінь, досвіду, мотивації, здібностей і готовності до творчої самореалізації в науково-методичній і педагогічній діяльності

загалом, передбачає оптимальне поєднання методів професійної педагогічної діяльності.

Основними ознаками розвитку управлінської компетентності педагога є його здатність забезпечувати в освітньому процесі ціннісне цілепокладання, випереджаюче планування, прогнозування результатів діяльності, корпоративне прийняття рішень і рефлексія управлінської діяльності.

Головними функціями управлінської діяльності педагога дошкільного навчального закладу є інформаційно-аналітична, мотиваційно-цільова, планово-прогностична, організаційно-виконавча та регулятивно-корекційна.

Вивчення стану та ключових понять вищезначеної проблеми дало змогу сформулювати управлінську компетентність педагога як інтегративну сукупність професійно-особистісних здібностей і операційно-технологічних характеристик управлінських умінь, які забезпечують прийняття управлінських рішень.

На основі системного, середовищного та компетентнісного підходів у сучасній науці визначаються основні компоненти управлінської компетентності:

- когнітивний – система знань про управління як провідну діяльність професіонала, про педагогічне експериментування, засоби та форми професійного самовдосконалення, узагальнення та трансляцію досвіду, а також самопрезентації;

- операційно-технологічний – вміння здійснювати педагогічний аналіз ресурсів, вміння проектувати цілі для учасників освітнього процесу в управлінських формулюваннях, вміння планувати навчально-виховний процес від кінцевої мети; вміння планувати його, організувати, проводити та аналізувати, здатність до постійного професійного вдосконалення, володіння прийомами аналізу та узагальнення власного досвіду через презентації, виступи, наукові статті, вміння вибрати необхідні напрями та форми діяльності з метою професійного зростання,

- особистісний, позиційно-ціннісний – усвідомлення значення управління як провідної діяльності людини, що спирається на його свідомий вибір, прагнення педагога дошкільного навчального закладу свідомо здійснити вибір інновацій для власної професійної діяльності, бажання реалізовувати власний творчий потенціал, розробляючи та запроваджуючи новітні технології, курси; прагнення сформувати в учасників освітнього процесу розуміння управління власною діяльністю як єдності свободи вибору і прийняття відповідаль-

ності за свій вибір, реалізації своїх можливостей на максимальному рівні, можливості здійснити гідний внесок у загальну справу системи освіти; прагнення керівника дошкільного навчального закладу ділитися професійними знахідками і представляти власні досягнення для використання їх колегами; усвідомлення педагогом значення цих умінь для власного професійного зростання.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження і практичного досвіду її рішення дав змогу уточнити поняття «управлінська компетентність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах сучасної освіти», її функції і компоненти. Управлінську компетентність вихователя дошкільного навчального закладу можна представити як інтегральну багаторівневу професійно значущу характеристику особистості та діяльності педагога, що базується на результативному професійному досвіді; відображає системний рівень функціонування управлінських, методологічних, методичних і дослідницьких знань, умінь, досвіду, мотивації, здібностей і готовності до творчої самореалізації в науково-методичній і педагогічній діяльності загалом, передбачає оптимальне поєднання методів професійної педагогічної діяльності.

Управлінська компетентність педагога являє собою систему внутрішніх та зовнішніх ресурсів, необхідних для організації ефективного керівництва учасниками освітнього процесу відповідно до усіх склад-

ників його діяльності (цілей, принципів, змісту, технологій тощо).

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробленні методики розвитку управлінської компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів у системі неперервної освіти, що базується на сучасних наукових підходах, загальнопедагогічних і методичних принципах, враховує специфіку підготовки та перепідготовки вихователів до означеного виду професійно-педагогічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрущенко В.П. Система управлінських компетенцій викладача: світоглядний фундамент дослідження / В.П. Андрущенко, Г.О. Нестеренко // Управлінські компетенції викладача вищої школи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (14–15 березня 2013 р.). – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – С. 10–13.
2. Бондар В.І. Конкурентоздатність педагога як складова його професійної компетентності / В.І. Бондар Конкурентоздатність педагога як складова його професійної компетентності / В.І. Бондар / Початкова школа. – 2008. – №7. – С. 22–23.
3. Глузман О.В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості / О.В. Глузман // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 2. – С. 51–60.
4. Мурована Н.Н. Компетентність педагога як важлива умова його професійної діяльності : [монографія] / Н.Н. Мурована. – Севастополь : Рибзст, 2006. – 24 с.
5. Шаповал Р.В. Формування управлінської компетентності керівника дошкільного навчального закладу : дис. ... канд. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Р.В. Шаповал ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків, 2009. – 235 с.